

Nr 14.

Ankom till Riksdagens kansli den 3 maj 1910 kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 87 mom. 2 samt 88 och 114 regeringsformen.

Närvarande: herrar Nyström, Säve, Uppström, Sjöholm, Berger, Clason, Bellinder, von Mentzer, von Geijer, Björck, af Callerholm, Nilsson, Beckman, Magnusson, Ericsson, von Schéele, Berg, Broomé, Gustafsson och Zimdahl.

Till konstitutionsutskottet har hänvisats en inom Andra kammaren väckt motion (nr 249), däri herr *Kristensson* föreslagit, att Riksdagen såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling ville besluta sådan lydelse af nedannämnda grundlagsparagrafer, att uti regeringsformens 87 § mom. 2 orden »dock att därvid erfordras samtycke jämväl af allmänt kyrkomöte» måtte utgå, men lagrummet i öfrigt lyda såsom hittills, att uti regeringsformens 88 § orden »så ock, om förklaring angår ämne, som till kyrkolag hörer, af det allmänna kyrkomöte, som efter förklaringsmeddelande först hålles», måtte utgå, men lagrummet i öfrigt lyda såsom hittills, samt att uti regeringsformens 114 § sista punkt orden »eller prästerskapets», »i förra fallet» och »samt i det senare af allmänt kyrkomöte» måtte utgå, hvadan berörda punkt af denna paragraf skulle erhålla följande lydelse: Ej må ändring eller upphäfvande däraf ske utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rör ridderskapets och adelns privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, af ridderskapet och adeln.

Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för sin framställning, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

*Utskottets
yttrande.*

Förevarande motion afser upphäfvande af allmänt kyrkomötes befogenhet i fråga om stiftande, förändring, upphäfvande och förklaring af kyrkolag samt beträffande ändring och upphäfvande af prästerskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter. Den åsyftar sålunda att ur regeringsformen utesluta alla bestämmelser, som röra allmänt kyrkomötes rättigheter.

Vid flere föregående tillfällen hafva frågor om ändring eller upphäfvande af hithörande bestämmelser varit föremål för Riksdagens pröfning.

År 1881 föreslog en ledamot af Andra kammaren i två särskilda motioner, dels att kyrkomötesförordningen skulle upphävas, dels ock att ur §§ 87, 88 och 114 regeringsformen de bestämmelser skulle uteslutas, som röra kyrkomötets befogenhet.

Den förra af dessa motioner behandlades af lagutskottet, som afstyrkte bifall till densamma redan på den grund att kyrkomötesinstitutionen icke kunde upphävas utan sådana grundlagsändringar, som motionären i den andra motionen föreslagit och hvilka i hvarje fall icke kunde vid då pågående riksdag slutgiltigt antagas. Utskottets hemställan bifölls af bägge kamrarna utan votering.

Den andra motionen, som af motionären framställdts under förutsättning af bifall till den förra, behandlades härefter af konstitutionsutskottet, som, under hänvisning till att förutsättningen till motionärens förslag sålunda bortfallit och med en kort förklaring, att utskottet saknat anledning att understödja framställningen, hemställde, att densamma måtte af Riksdagen lämnas utan afseende. Bägge kamrarna biföllo utskottets hemställan, den första utan votering och den andra med 93 röster mot 74, som afgåfvos för motionen.

I motioner, väckta vid 1882 och 1883 års riksdagar inom Andra kammaren, föreslogs, att uti § 87 mom. 2 regeringsformen ordet »samtycke» skulle utbytas mot ordet »utlåtande». Vid bägge riksdagarna afstyrkte konstitutionsutskottet motionärens framställning. Vid 1882 års riksdag bifölls utskottets hemställan i Första kammaren med 75 röster mot 25, som afgåfvos för motionen, hvaremot Andra kammaren med 113 röster mot 63, som afgåfvos för utskottets hemställan, antog motionärens förslag att hvila till vidare grundlagsenlig behandling. Frågan fick samma utgång vid 1883 års riksdag, då Första kammaren utan votering biträdde utskottets afslagsyrkande, medan

Andra kammaren med 108 röster mot 53, som tillfölla utskottets hemställan, biföll motionärens förslag att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Vid 1885 års riksdag väcktes i ämnet två motioner. I den ena föreslogs, att kyrkomötets vetorätt skulle upphävas, i den andra, att uti § 87 mom. 2 regeringsformen ordet »samtycke» måtte utbytas mot ordet »utlåtande». Konstitutionsutskottet afstyrkte bägge framställningarna.

I sitt utlåtande anförde konstitutionsutskottet, bland annat, beträffande det sätt hvarpå kyrkomötet begagnat sin initiativrätt, att om åtskilliga inom mötet väckta förslag till lagändringar icke vunnit dess bifall, sådant icke bevisade, att ju icke utgången kunnat blifva en annan, om samma förslag framkommit i den fullständigare form och varit åtföljda af den omsorgfullare utredning, som tillgodokomme ett af Konung och Riksdag antaget lagförslag. Utskottet yttrade vidare, att lika så visst som statsmakterna borde äga åtminstone del i beslutanderätten öfver kyrkans, så att säga, statsborgerliga förhållanden, lika obestriddigt syntes det vara, att kyrkan, ej mindre än öfriga inom staten bestående religiösa samfund, måste äga rätt att åtminstone deltaga i reglerandet af hennes inre angelägenheter. Långt ifrån att skälen för upprätthållandet af en med verklig beslutanderätt försedd representation för kyrkan förminskats sedan den nya riksdagsordningens införande, hade tvärtom ett nytt oemotsägligt principiellt skäl tillkommit genom den vid 1870 års riksdag antagna förändring af § 26 riksdagsordningen, hvarigenom främmande trosbekännares behörighet att väljas till riksdagsmän blifvit i väsentlig mån utvidgad.

Båda kamrarna bifölla utskottets hemställan, Första kammaren utan votering samt Andra kammaren efter verkställd votering, med 103 röster mot 94, som afgåfvos för den motion, som åsyftade utbytande af ordet »samtycke» mot ordet »utlåtande».

Frågan om kyrkomötets vetorätt upptogs sedermera vid 1894 års riksdag, då i en inom Andra kammaren väckt motion ånyo föreslogs, att i § 87 mom. 2 regeringsformen ordet »samtycke» måtte utbytas mot ordet »utlåtande». Konstitutionsutskottet hemställde denna gång om bifall till motionen, men utskottets hemställan afslogs af båda kamrarna, af Första kammaren med 79 röster mot 27 samt af Andra kammaren med 119 röster mot 82. Minoriteterna i båda kamrarna röstade för utskottets hemställan.

Frågan om statskyrkans inflytande på den kyrkliga lagstiftningen berördes jämväl i de af herr A. V. Ljungman vid 1898 och 1899 års

riksdagar inom Andra kammaren väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af grundlagarna. I vid motionen fogade utkast, innehållande förslag till åtskilliga grundlagsändringar, som motionären ansett böra tagas i öfvervägande, framställde denne vissa önskemål beträffande kyrkans ställning, organisation m. m., hvilka inneburo, bland annat, att statskyrkan skulle ersättas af en folkkyrka, representerad af ett folkkyrkoting, hvars befogenhet i fråga om kyrkolagstiftningen skulle inskränka sig till yttrandes afgifvande. Konstitutionsutskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, hvilken hemställan af båda kamrarna bifölls utan votering.

Motionären vid årets riksdag har inledt och i vissa hänseenden stödt sin motion med en historik rörande kyrkomötet. Utan att i öfrigt ingå på denna historik anser sig utskottet dock i fråga om kyrkomötets tillkomst böra i någon mån fullständiga densamma.

Motionärens uppgift, att någon annan motivering än den af honom refererade icke skulle förekommit, då regeringsförslaget om kyrkomötet i slutet af 1862 framlades af den De Geerska ministären, behöfver sålunda till en början kompletteras. I själfva propositionen lyder nämligen motiveringen efter en redogörelse rörande föregående riksdags beslut i ämnet på följande sätt:

»Då emellertid behöfvet af en kyrklig representation gifvit sig allt starkare tillkänna, och detta icke blott för behandlingen af sådana frågor, som, på sätt omförmäldt är, blifvit af Rikets Ständer afsedda, utan äfven för utredningen af kyrkolagsfrågor i allmänhet, har Kungl. Maj:t låtit utarbета ett förslag till Förordning i ämnet, hvaruti de emot Rikets Ständers förberörde förslag framställda anmärkningar, så vidt de funnits grundade, blifvit iakttagna. Med erinran, att då verkan af kyrkomötes beslut måste bestämmas af grundlag, någon beslutanderätt enligt detta förslag icke kunnat kyrkomötet tilläggas, men att, då den ifrågavarande institutionen icke synes i fullt mått kunna motsvara sin bestämmelse, med mindre kyrkomötet tillerkännes rätt att deltaga i stiftandet af kyrkolag, ordalagen i förslaget blifvit så affattade, att de lämpa sig jämväl för den utsträckning af kyrkomötets befogenhet, som genom en grundlagsförändring möjligen kan komma till stånd, vill Kungl. Maj:t alltså jämte öfverlämnande af de i Stats-Rådet och Högste Domstolen i ämnet förda protokoll, härmed, enligt 87 § regeringsformen,

till Rikets Ständers antagande framställa följande förslag till Förordning angående allmänt kyrkomöte.»

Redan vid detta tillfälle hade Kungl. Maj:t sålunda tanken fäst på att åt kyrkomötet, för att det i fullt mått skulle kunna motsvara sin bestämmelse, lämna andel i stiftandet af kyrkolag och hade med hänsyn härtill affattat själfva ordalagen i förslaget till kyrkomötesförordning, ehuru ett definitivt stadgande i saken kräfde en grundlagsändring, hvars genomförande då ännu var oafgjordt. Det må i förbigående äfven erinras därom, att förslagets motivering för öfrigt naturligtvis får sökas ej blott i själfva propositionen, utan äfven i de densamma åtföljande protokollen i statsrådet och högsta domstolen, hvilka gifvetvis äro af betydelse för dess innebörd.¹⁾

Äfven i fråga om lagutskottets yttrande vid 1862—63 års riksdag behöfver motionärens framställning väsentligt fullständigas. Utskottet betonade sålunda, att det framlagda förslaget vunne en särskild betydelse af det jämväl till då pågående riksmöte af Kungl. Maj:t afgifna förslag om nationalrepresentationens ombildning, hvilket redan förklarats hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästkommande riksmöte och enligt hvilket prästeståndet skulle upphöra att utgöra ett särskildt riksstånd. Utskottet förklarade sig därför hafva, vid pröfning af de särskilda stadgandena i den föreslagna lagen om kyrkomöte, icke lämnat ur sikte denna förslagets, så att säga, politiska sida, men framhöll tillika, att det dock icke varit endast ur denna synpunkt — ur synpunkten af ett surrogat för prästeståndets dåvarande borgerliga representationsrätt — som utskottet ägt att bedöma förslagets antaglighet. Ty det samma vore ämnadt att erhålla kraft af lag redan innan Rikets Ständer ens kunde grundlagsenligt fatta definitivt beslut angående det framlagda representationsförslaget, äfvensom att bibehålla denna kraft, jämväl om sistnämnda förslag fölle.

¹⁾ I fråga om mötets initiativrätt — hvilken af motionären beröres — framhöll sålunda justitiestatsministern friherre De Geer till statsrådsprotokollet den 11 november 1862 följande:

— — — “att motionsrätt synes vara för kyrkomötet behöflig, i samma mån som nationalrepresentationen är mindre lämpligt sammansatt för att lämna ett sannt uttryck af kyrkans alla önskingar och behof. Men med motionsrätten, som äfven i Rikets Ständers förslag var kyrkomötet tillagd, sammanhänger, efter mitt förmenande, ett periodiskt sammanträdande, när mötets initiativ eljest blefve undertryckt, så fram icke Konungen funne anledning att för vissa frågor sammankalla mötet. Icke heller inser jag, att kyrkomötets anspråk att få sina tillstyrkanden godkända, kunde blifva större eller vådligare i frågor, som väckas inom mötet än i dem, som till detsamma af Konungen framställas.”

I fråga om »behovvet af en kyrklig representation och det för behandling af kyrkliga frågor i allmänhet» yttrade lagutskottet vidare, att »ju mer de kyrkliga frågorna träda i förgrunden, ju bjärtare framstår ock behovvet af en särskild organ för kyrkan, — ostördt verkande för dess höga mål, tolkande dess önsknings och pröfvande dess behof, utan inflytande af de politiska meningsskiftningar, som alltid växla i en riksförsamling och hvilka icke kunna undgå att i mer eller mindre mån gifva färg åt dess beslut jämväl i icke-politiska frågor. Och äfven om den särskilda kyrkorepresentationens röst endast vore konsultativ, lärer därutaf ingalunda följa, att den skulle sakna en afgörande vikt».

Äfven utskottet förutsatte emellertid, att denna »till en början» endast konsultativa röst skulle kunna utveckla sig till beslutanderätt, och affattade därför själfvt — likasom förut Kungl. Maj:t i den kungl. propositionen sitt förslag — ett af utskottet framställt tilläggsförslag så, att det syntes passa »jämväl för den händelse att beslutanderätt kan varda mötet tillerkänd», såsom det heter i såväl utskottets utlåtande som Rikens Ständers skrifvelse i frågan.

I än högre grad behöfver emellertid motionärens framställning kompletteras med hänsyn till den betydelsefulla frågan, huru kyrkomötet erhöill den medbeslutanderätt i afseende på den kyrkliga lagstiftningen, som motionären nu föreslår skola upphävas. Det skedde som bekant i anledning af det nya representationsskick, som genomfördes vid 1865—66 års riksdag och hvartill förslaget af justitiestatsministern De Geer hade framlagts vid 1862—63 års riksdag i en kungl. proposition, som var dagtecknad den 5 januari 1863, alltså kort tid efter det äfvenledes af honom kontrasignerade förslaget om kyrkomöte. Då motionären i sin historik alldeles förbigått, huru härvid tillgick, synes det vara skäl att här återgifva hvad friherre De Geer yttrar om saken i sitt bekanta anförande till statsrådsprotokollet den 5 januari 1863. Efter att hafva redogjort för själfva representationsreformen fortsatte han:

»För några få tillägg, hvilka, ehuru helt och hållet föranledde af Representationens föreslagna ombildning, likväl innefatta nya stadganden, som icke med Representationsfrågan stå i omedelbart sammanhang, torde grunderna särskildt böra antydvas.

I Eder Kungl. Maj:ts Proposition till Rikets Ständer om antagande af en författning angående allmänt Kyrkomöte är redan förutsatt, att andel i stiftande af Kyrkolag kunde komma att Kyrkomötet i Grundlagen medgifvas; och ett sådant medgifvande synes icke böra uppskjutas längre än till den tidpunkt, då kyrkan upphörer att genom ett särskildt

Stånd vara representerad i National-församlingen. Då vår Kyrkolag ännu är sammanblandad med en mängd stadganden af civil-lags natur, lärer för närvarande Kyrkolagstiftningen icke kunna helt och hållet undan dragas National-Representationen och öfverlämnas till Kyrkomötet gemensamt med Konungen, hvilket måhända eljest vore riktigast, och i det nu framlagda förslaget är därför åt Kyrkomötet, hvilket enligt sin egen af Eder Kungl. Maj:t föreslagna organisation äger initiativ i kyrkliga frågor, i Grundlagen endast tillagdt veto i fråga om stiftande, upphäfvande, ändring eller förklaring af Kyrkolag.

De Riks-Ståndens privilegier, som ej äga sammanhang med deras Representationsrätt, blifva icke upphäfdas genom denna sistnämndas upphörande. Då emedlertid ingen del af samhällsförfattningen kan tänkas för alltid stillastående, måste stadgas en form, enligt hvilken förändringar i dessa privilegier kunna i framtiden tillvägabringas. Med afseende härå och som dessa privilegier, i öfverensstämmelse med själfva naturen af ett privilegium, hittills icke kunnat ändras utan bifall af det Stånd, åt hvilket de blifvit gifna, samt ej mindre Adeln för sina öfriga gemensamma angelägenheter fortfarande har behof af en särskild representation, än ock en sådan är åt kyrkan afsedd uti Kyrkomötet, har i 114 § Regeringsformen stadgats, att för ändring af de forna Riks-Ståndens privilegier fordras Konungens och Riksdagens beslut, samt dessutom bifall, i fråga om de adliga privilegierna, af Ridderskapet och Adeln och, i fråga om Prästerskapets, af Kyrkomöte. För ändring af de öfriga Ståndens privilegier, i den mån sådana kunna anses ännu äga bestånd, har däremot Konungens och Riksdagens beslut desto heldre ansetts tillräckligt, som någon lämplig form för erhållande af dessa Stånds bifall svårligen kan utfinnas.»

Dessa justitiestatsministerns motiv visa sålunda otvetydigt, att kyrkomötets medbeslutanderätt i kyrkolagsfrågor och i frågor rörande prästerskapets privilegier af honom föreslogs just med anledning af representationsförändringen och med hänsyn därtill, att genom densamma kyrkan upphörde att genom ett särskildt stånd vara representerad i nationalförsamlingen. Konstitutionsutskottet vid 1862—63 års riksdag hänförde sig därefter i afseende på grunderna för kyrkomötets veto till hvad justitiestatsministern anförde. I enskilda yttranden inom stånden finnes samma uppfattning äfven kraftigt markerad. Motionärens framställning är sålunda, i den mån den bortser från sambandet mellan representationsreformens genomförande och kyrkomötets befogenhet, icke historiskt grundad.

Hvad eljes hans framställning angår, ansluter sig konstitutionsutskottet till samma ståndpunkt som konstitutionsutskottet vid 1885 års riksdag intog.

Konstitutionsutskottet kan för öfrigt ingalunda dela den uppfattning, som motionären uttryckt därmed, att kyrkomötet skulle utgöra en »klassrepresentation för prästerna och det verk, hvaruti de innehafva anställning, kyrkan». Kyrkomötet representerar den svenska statskyrkan, men denna kyrka består gifvetvis icke endast af sin tjänstemannakår, prästerskapet, utan af det svenska folket, för såvidt det är anslutet till samma kyrka. Likasom det svenska folket i politiskt afseende har sin representation i Riksdagen, så har samma folk, i den mån det tillhör statskyrkan, sin representation i kyrkomötet. Här af framgår, att det icke, såsom motionären vill göra gällande, i sig innebär någon oegentlighet, att denna kyrka i jämförelse med andra religiösa samfund intager en särställning med särskilda rättigheter liksom ock med däremot svarande förpliktelser. Då motionären vill jämställa statskyrkan med andra sådana samfund, som staten erkänner, vittnar detta sålunda, enligt utskottets mening, om en missuppfattning af statskyrkans karaktär.

För bedömande af frågan, huruvida kyrkan, för att kunna fylla sin uppgift, är i behof af en särskild representation, utrustad med den myndighet, kyrkomötet äger, har man, enligt utskottets mening, att taga hänsyn till arten af de frågor, som falla inom den rena kyrkolagstiftningens område. Hit höra ärenden angående läran, gudstjänsten, religionsundervisningen och likartade spörsmål. I alla sådana frågor äga af staten erkända frireligiösa samfund att, inom den allmänna lagens ramar, utan inblandning från statens sida fritt besluta. I betraktande här af synes det utskottet vara fullt befogadt, att statskyrkan tillerkännes rätt att genom en särskild representation åtminstone deltaga i afgörandet af sådana spörsmål. Detta finner utskottet så mycket mera nödvändigt, som ju bland dem, som besluta öfver kyrkliga frågor inom Riksdagen, finnas personer, som icke tillhöra statskyrkan.

Motionären har i sin utredning framhållit, att de olika tolkningar af begreppet kyrkolag, som gjort sig gällande, vore ägnade att visa, huru flytande gränsen vore för kyrkomötets befogenhet och vetorätt. I anledning här af vill utskottet såsom sin mening uttala, att det synes vara en viktig uppgift, att kyrkolagsbegreppet blir närmare bestämdt och att därvid afskiljes hvad som rätteligen bör tillhöra staten att ensam afgöra.

Motionären har äfven sökt ådagalägga, att kyrkomötet genom det sätt, på hvilket det begagnat sin vetorätt och sitt inflytande i öfrigt på den kyrkliga lagstiftningen, understundom visat sig utgöra ett hinder för önskvärda reformer på ifrågavarande lagstiftningsområde.

Härvid må anmärkas, att, då kyrkomötet någon gång funnit sig uppfordradt att icke tillmötesgå af Riksdagen önskade lagstiftningsåtgärder, detta icke utan vidare kan anses innebära missbruk af den kyrkomötet tillerkända befogenhet, helst som kyrkomötets uppgift bjuder detsamma att bedöma de frågor, som dit hänvisas, delvis ur andra synpunkter än Riksdagen. I hvarje fall är hvad motionären i förevarande afseende anfört icke ägnadt att öfverbevisa därom, att kyrkolagstiftningens utveckling skulle kräfva, att kyrkomötet beröfvades det i regeringsformen gifna stöd för dess rättigheter.

I fråga om förslaget att ur § 114 regeringsformen utesluta den bestämmelse, som tillerkänner kyrkomötet vetorätt i frågor, som röra prästerskapets privilegier, åberopar motionären blott den i fråga om kyrkolagstiftningen af honom anförda motiveringen i hvad den kan äga tillämpning beträffande privilegiefrågan. Då sålunda inga särskilda skäl i sistnämnda punkt anförts, kan utskottet beträffande densamma inskränka sig till att, med hänvisning till den uppfattning om kyrkomötets historiska och statsrättsliga ställning, som utskottet i det föregående häfdat, förklara, att utskottet äfven i denna del saknar skäl att tillstyrka bifall till motionärens förslag.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att herr Kristenssons förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 april 1910.

På utskottets vägnar:

J. F. NYSTRÖM.

Reservationer:

1) af herrar af *Callerholm*, *Beckman* och *Ericsson*, som anført:

»Frågan om upphäfvande af kyrkomötets vetorätt drogs vid 1885 års riksdag under Riksdagens pröfning af två särskilda motionärer, herrar P. Persson i Isie och A. Magnusson i Lervik, hvilka yrkat, den förre, »att Riksdagen för sin del måtte besluta, att allmänna kyrkomötets vetorätt varder upphäfd», och den senare, »det Riksdagen för sin del måtte besluta, att uti 87 § 2 mom. regeringsformen ordet 'samtycke' utbytes mot ordet 'utlåtande'».

Till stöd för sin framställning har herr Magnusson åberopat samma skäl, som anförts af herr C. J. Svensén uti motiveringen till en af honom vid 1882 års riksdag väckt motion af enahanda innehåll, och hvilka skäl af 1885 års konstitutionsutskott uti dess med anledning af ofvanberörda motioner afgifna utlåtande återgifvits på följande sätt:

»Frågan återkom vid 1882 års riksdag, då herr C. J. Svensén föreslog den ändring i 87 § 2 mom. regeringsformen, att ordet 'samtycke' skulle utbytas mot ordet 'utlåtande'. Såsom skäl för denna framställning anförde motionären hufvudsakligen, att kyrkomötesinstitutionen, om hvars inrättande förslag vid 1862—1863 årens riksdag af Konungen väcktes och af ständerna godkändes, tillkommit för att, såsom en särskild statsinrättning till skydd för svenska kyrkans rättigheter och intressen, bereda prästeståndet en ersättning för den representationsrätt, som detsamma, egentligen i egenskap af kyrkans ombud, förut ägt, men genom ståndsförfattningens upphäfvande förlorat. Omfånget af den nya kyrkorepresentationens befogenhet utstakades i 9 § af kungl. förordningen den 16 november 1863 om allmänt kyrkomöte, enligt hvilket lagrum kyrkomöte tillkomme att upptaga kyrkliga mål, som Konungen till detsamma öfverlämnade eller hvarom fråga af någon dess ledamot väcktes; dock att mötet ej ägde att, utöfver hvad i grundlag kunde varda medgifvet, annat eller mera besluta än underdåniga utlåtanden samt föreställningar och önskingar att hos Konungen anmälas. Härigenom hade kyrkomötets ställning, enligt motionärens förmenande, blifvit på ett klart och tydligt sätt angifven. Men kyrkomötets maktområde hade genast i början af dess tillvaro erhållit en högst

väsentlig utsträckning genom det i samband med den nya riksdagsordningens införande gjorda tillägg till 87 § Regeringsformen, på grund hvaraf vid stiftande, förändrande eller upphäfvande af kyrkolag jämväl erfordrades samtycke af kyrkomötet, hvilket därigenom i själfva verket erhållit större rättigheter än dem, från hvilka prästeståndet afstått. Om nämligen de tre andra stånden förenat sig om en mening, hade denna utan hinder af prästeståndets motsatta åsikt blifvit Riksdagens beslut; hvaremot kyrkomötet stode som en själfständig myndighet, sidosordnad med Konung och Riksdag och med full makt att kullkasta de beslut, om hvilka dessa förenat sig. Emellertid hade redan vid pröfningen inom Högsta Domstolen af förslaget till kyrkomötesförordning tungt vägande anmärkningar framställts mot den maktställning, som var afsedd att tilldelas den nya kyrkorepresentationen, och en ledamot af denna domstol hade uttalat den mening, att om vid sidan af Riksdagen ställdes en annan, af denna oberoende representation för kyrkan, måste detta i längden framkalla stridigheter, som förlamade dem bägge, så framt icke endera lyckades undertrycka den andra. En half mansålders erfarenhet hade sedermera icke jäfvat denna farhåga. Tredelningen af den lagstiftande makten på det kyrkliga området hade ledt till ett hämmande af allt reformarbete därstädes. Kyrkomötets förmåga att gifva själfständiga uppslag till förbättringar i vår snart tvåhundraåriga kyrkliga lagstiftning hade allt från början syntts stadd i aftagande; mötet hade hufvudsakligen visat sin styrka genom att helt och hållet eller delvis omintetgöra de reformplaner, som utgått från någon af de egentliga statsmakterna. Att detta förhållande ej kunde lända till kyrkans och dess medlemmars sanna välfärd, låge emellertid i öppen dag. Hade nu kyrkomötets veto mot Konungs och Riksdags gemensamma beslut visat sig mäktigt att hämma det kyrkliga reformarbetet, men ej att skydda kyrkans sanna intressen och rättigheter, syntes det vara klart, att bestämmelsen om detta veto borde ur grundlagen utgå. Och om sagda veto sålunda förfelat sitt ändamål, kunde dess afskaffande ej innebära någon kränkning af de förpliktelser, Riksdagsordningens stiftare kunde anses hafva iklädt sig gent emot kyrkans målsmän inom ständsrepresentationen. Kyrkomötet blefve härigenom hänvisadt till sin i kyrkomötesförordningen angifna naturliga ställning som en rådgifvande myndighet, hvars utlåtande infordrades vid stiftande, ändring eller upphäfvande af kyrkolag och hvars ord därvid vägde mera i samma mån som dess ledamöter, omedelbart utsedda för kyrkliga syften, kunde förutsättas i allmänhet inom detta område äga större sakkunskap än Riksdagens medlemmar, vid hvilkas val så många andra synpunkter

måste göra sig gällande. Och det skyddsvärn, kyrkan kunde anses behöfva, borde hon i alla händelser säkrast och tryggast finna hos sin högste styresman, Konungen, hvilken ej torde gifva sin stadfästelse åt några omogna hugskott, äfven om sådana, mot all rimlig sannolikhet, vunne godkännande af svenska folkets representation. Slutligen fäste motionären uppmärksamheten därå, att det skydd för prästerskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, som förbehållits genom stadgandet i § 114 regeringsformen, att för ändring eller upphäfvande däraf fordras bifall af allmänt kyrkomöte, icke blefve rubbadt genom upphäfvande af det i § 87 af samma grundlag omförmälda veto.»

Såväl herr Perssons som herr Magnussons omförmälda motioner blefvo afstyrkta af konstitutionsutskottet, vid hvars afstyrkande utlåtande emellertid funnos fogade två reservationer, den ena af herr Adolf Hedin och den andra af utskottets samtliga öfriga nio ledamöter från Andra kammaren, hvilka förenat sig om följande yttrande:

»De skäl, som kunna anföras till stöd för den af herr Magnusson föreslagna grundlagsförändringen, hafva dels uti hans egen, dels i herr Per Perssons motion blifvit så fullständigt och väl angifna, att föga eller intet är i det fallet att tillägga. Vi anse ock för vår del dessa skäl vara fullt tillräckliga såsom grund för antagande af det ifrågasvarande ändringsförslaget.

Den närmaste följd af en sådan förenkling i kyrkolagstiftningen, som af motionärerna åsyftats, måste blifva, att Kyrkolagen lättare och utan alltför stor tidsutdräkt komme att befrias från de stadganden af rent eller väsentligen civil natur, med hvilka den för närvarande är belamrad och som icke rätteligen höra hit, men hvilka, så länge de kvarstå, skola komma att utgöra oupphörliga anledningar till tvister mellan Riksdagen och Kyrkomötet; hvaremot, i den mån en sådan utsofring sker och Kyrkolagen mer och mer blir i egentlig mening en *lag för kyrkan*, både denna lag skall vara mindre utsatt för angrepp från Riksdagens sida, och Kyrkomötet mer och mer kommer att blifva en verklig representation för svenska kyrkan, den där med desto större auktoritet kan göra sig gällande i de rent kyrkliga och religiösa frågorna. Redan på den tid, då förslaget till inrättande af ett kyrkomöte först framställdes, uttalades af många kyrkans varma vänner den önskan, att den nya institutionen måtte erhålla en sådan karaktär, som här antydts, under det de endast med tvifvel och misstro emotsågo de följder, hvilka efter deras mening måste komma att uppstå af den blandade lagstiftningsrätt, som sedermera fick sitt uttryck i den nya redaktionen af 87 § 2 mom. Regeringsformen.

Att Riksdagen, efter en sådan förändring af nyssnämnda grundlagsparagraf, som nu föreslagits, kunde komma att otillbörligt ingripa i de rent kyrkliga frågornas behandling, låter visserligen säga sig af den, som icke vill reformen, men någon sannolikhet har icke ett sådant antagande. Det är, allra helst i vår tid, icke genom en mer eller mindre omtvistad yttre maktfullkomlighet, utan genom anda och lif, som kyrkans och religionens sanna intressen kunna göras gällande, och det lär icke kunna betvivlas, att ju mer Kyrkomötet blir hänvisadt att ställa sig på en sådan ståndpunkt, desto större skall dess anseende och inflytande blifva i allt, som hör till dess egentliga verksamhetsfält.

Ej heller bör förbises, att kyrkan äger i sitt öfverhufvud, Konungen, en målsman, hvars auktoritet i det fallet så mycket mindre får underskattas, som, därest Kyrkomötets verksamhetssfär inskränkes på sätt här angifvits, Konungen icke lär kunna hafva någon betänklighet vid att ställa sig på Kyrkomötets sida, om något öfvergrepp af Riksdagen mot all förmodan skulle försökas.

På grund af hvad sålunda anförts hafva vi i Utskottet yrkat, liksom vi fortfarande yrka på bifall till Herr Magnussons förslag, att uti 87 § 2 mom. Regeringsformen ordet 'samtycke' utbytes mot ordet 'utlåtande'. Ju förr den härigenom uttalade förändringen i Kyrkomötets politiska maktställning kommer till stånd, desto lyckligare för vår kyrkas religiösa utveckling, som för Kyrkomötet är dyrbarare än bevarandet af en yttre maktfullkomlighet.»

I likhet med samtliga ledamöter från Andra kammaren i 1885 års konstitutionsutskott hafva vi, då herr Kristenssons förevarande motion vid innevarande riksdag förelegat till utskottets behandling, inom utskottet påyrkat den Riksdagens åtgärd i anledning af motionen, att den i 87 § 2 mom. regeringsformen tillerkända vetorätt måtte utbytas mot rätt att allenast afgifva utlåtande uti däri afsedda frågor. De skäl, som till stöd för en dylik grundlagsändring åberopats uti ofvannämnda motion och reservation, synas oss under de sedan dess gångna tjugofem åren icke hafva förlorat något i öfvertygande kraft.

Af en sådan grundlagsändring som den af oss sålunda förordade varder en gifven följd, att den i 88 § regeringsformen kyrkomötet förbehållna rätt att ogilla lagförklaringar, som af Konungen genom dess högsta domstol gifvas mellan riksdagarna i ämnen, som höra till kyrkolag, icke vidare kan äga tillämplighet.

Beträffande motionen i den del densamma afser ändring i 114 §

regeringsformen hafva vi icke för närvarande funnit anledning till afvikande mening från det slut, hvartill utskottet i sitt utlåtande kommit.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställa vi, att Riksdagen måtte, med föranledande af herr Kristenssons förevarande motion, antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande:

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 87 och 88 regeringsformen.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

§ 87.

1:o. Riksdagen äger gemensamt — — — i riksdagsordningen sägs.

2:o. Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; *dock att därvid erfordras samtycke jämväl af allmänt kyrkomöte.* Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, statsrådets och lagrådets tankar inhämtas och jämte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af Riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrätte då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

§ 87.

1:o. Riksdagen äger gemensamt — — — i riksdagsordningen sägs.

2:o. Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; *dock att därvid jämväl erfordras utlåtande af allmänt kyrkomöte.* Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, statsrådets och lagrådets tankar inhämtas och jämte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af Riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrätte då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

§ 88.

Med förklaring öfver civil- och kriminal- samt kyrkolag förhålles som med sådan lags stiftande. De förklaringar, som, till svar på inkomna förfrågningar om lagens rätta mening, Konungen genom Dess högsta domstol emellan riksdagarna gifver, kunna ogillas af först därefter sammanträdande Riksdag, *så ock, om förklaring angår ämne, som till kyrkolag hörer, af det allmänna kyrkomöte, som efter förklaringsens meddelande först hålles*, och må dylika förklaringar, där de sålunda ogillade blifvit, ej längre gälla eller af domstolarna iakttagas och åberopas.

§ 88.

Med förklaring öfver civil- och kriminal- samt kyrkolag förhålles som med sådan lags stiftande. De förklaringar, som, till svar på inkomna förfrågningar om lagens rätta mening, Konungen genom Dess högsta domstol emellan riksdagarna gifver, kunna ogillas af först därefter sammanträdande Riksdag, och må dylika förklaringar, där de sålunda ogillade blifvit, ej längre gälla eller af domstolarna iakttagas och åberopas.»

2) af herr Nilsson, som, med anslutning till tankegången i herr Kristenssons framställning, vid ärendets behandling i utskottet yrkat bifall till motionen och som i öfverensstämmelse därmed hemställt, att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 87, 88 och 114 regeringsformen.

§ 87.

1:o. Riksdagen äger gemensamt
— — — i riksdagsordningen sägs.
2:o. Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra

§ 87.

1:o. Riksdagen äger gemensamt
— — — i riksdagsordningen sägs.
2:o. Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra

(Nuvarande lydelse)

eller upphäfva kyrkolag; *dock att därvid erfordras samtycke jämväl af allmänt kyrkomöte.* Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, statsrådets och lagrådets tankar inhämtas och jämte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af Riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrätte då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagens antagande.

§ 88.

Med förklaring öfver civil- och kriminal- samt kyrkolag förhålles som med sådan lags stiftande. De förklaringar, som, till svar på inkomna förfrågningar om lagens rätta mening, Konungen genom Dess högsta domstol emellan riksdagarna gifver, kunna ogillas af först därefter sammanträdande Riksdag, *så ock, om förklaring angår ämne, som till kyrkolag hörer, af det allmänna kyrkomöte, som efter förklaringens meddelande först hålles,* och må dylika förklaringar, där de sålunda ogillade blifvit, ej längre gälla eller af domstolarna iakttagas och åberopas.

§ 114.

De forna riksståndens privilegier, förmåner, rättigheter och fri-

(Föreslagen lydelse)

eller upphäfva kyrkolag. Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, statsrådets och lagrådets tankar inhämtas och jämte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af Riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrätte då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagens antagande.

§ 88.

Med förklaring öfver civil- och kriminal- samt kyrkolag förhålles som med sådan lags stiftande. De förklaringar, som till svar på inkomna förfrågningar om lagens rätta mening, Konungen genom Dess högsta domstol emellan riksdagarna gifver, kunna ogillas af först därefter sammanträdande Riksdag, och må dylika förklaringar, där de sålunda ogillade blifvit, ej längre gälla eller af domstolarna iakttagas och åberopas.

§ 114.

De forna riksståndens privilegier, förmåner, rättigheter och fri-

(Nuvarande lydelse)

heter skola, där de ej ägt oskiljaktigt sammanhang med den stånden förut tillkommande representationsrätt, och således med denna upphört, fortfarande gälla. Ej må ändring eller upphäfvande däraf ske, utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rör ridderskapet och adelns *eller prästerskapets* privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, *i förra fallet* af ridderskapet och adeln *samt i det senare af allmänt kyrkomöte.*

(Föreslagen lydelse)

heter skola, där de ej ägt oskiljaktigt sammanhang med den stånden förut tillkommande representationsrätt, och således med denna upphört, fortfarande gälla. Ej må ändring eller upphäfvande däraf ske, utan genom Konungens och Riksdagens sammanstående beslut och med bifall, om frågan rör ridderskapet och adelns privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, af ridderskapet och adeln.

af herrar *Berg* och *Broomé*, som instämt med herr Nilsson.